

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΛΕΒΕΚ ΚΑΙ ΛΕΣΥΛΛΑΣ

Οι παλιές βιομηχανικές μονάδες αποτελούν ιδανικό χώρο τόσο για τη μελέτη της βιομηχανικής ιστορίας όσο και για τη βελτίωση των αστικών περιοχών. Ο στόχος που επιτυγχάνεται με την επαναχρησιμοποίηση τους λοιπόν είναι πολλαπλός: προστασία της βιομηχανικής και τεχνολογικής παρακαταθήκης, εκπαίδευση, ανάδειξη πολιτιστικών προϊόντων και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

ΠΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ – ΕΠΟΧΗ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

Τα Ιόνια νησιά εμφανίζουν ιδιαιτερότητες στην εξέλιξη της βιομηχανίας σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Η διαδοχική κατοχή τους από Βενετούς, Γάλλους και Άγγλους επηρέασε την κοινωνική τους διάρθρωση, καθώς και την οικονομική και πολιτιστική τους ανάπτυξη. Στη διάρκεια της βενετικής περιόδου στην Κέρκυρα, (1386 – 1797) η αγροτική παραγωγή οργανώθηκε με έμφαση στην ελαιοκαλλιέργεια και δημιουργήθηκε το προβιομηχανικό υπόβαθρο, πάνω στο οποίο αναπτύχθηκε η βιομηχανία κατά την Αγγλοκρατία (1814 – 1864). Νερόμυλοι λειτουργούσαν στην Κέρκυρα από τον 14^ο αιώνα και αλευρόμυλοι σύμφωνα με τις απογραφές των Βενετών από το 16^ο ως το 18^ο αιώνα. Στους χάρτες των Marmora και Darper απεικονίζονται ένας ανεμόμυλος στη Γαρίτσα και ένας στη Σπιανάδα. Το 18^ο αιώνα υπήρχαν στο νησί αλευρόμυλοι, νερόμυλοι και ανεμόμυλοι. Επίσης, από τον 14^ο ως τον 18^ο αιώνα οι αλυκές Λευκίμμης, του Ποταμού και των Καστράδων (Γαρίτσα) συνέβαλαν σημαντικά στην οικονομία του νησιού.

Παράλληλα, λειτουργούσε στο νησί ένα εργοστάσιο αγγειοπλαστικής στη Γαρίτσα, με 9 καμίνια (τα οποία έκαιγαν με λιόστα). Τέλος αναπτύχθηκε τοπική βιοτεχνία ροσολιών (ένα είδος ηδύποτου), της οποίας μεγάλο μέρος καταναλωνόταν επιτοπίως.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ – ΕΠΟΧΗ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Την ανάπτυξη της βιομηχανίας, επί Αγγλοκρατίας, βοήθησε η εισαγωγή νέων οικονομικών και τεχνολογικών μεθόδων, καθώς και η κατασκευή μεγάλων τεχνικών έργων (π.χ. η χάραξη και η υλοποίηση πυκνού οδικού δικτύου, η κατάργηση του

φεουδαρχικού συστήματος κ.α.). Την περίοδο αυτή βελτιώθηκαν οι μέθοδοι καλλιέργειας και επεξεργασίας ελαίου και αναπτύχθηκε η τυπογραφία.

Με τη διάνοιξη των παραλιακών δρόμων στη Γαρίτσα και στο Μαντούκι η πόλη της Κέρκυρας ενώθηκε με τα προάστια.

Αυτήν την περίοδο κατασκευάστηκαν προβιομηχανικά κτίρια, που επηρέασαν αργότερα την αρχιτεκτονική των εργοστασίων του νησιού, όπως οι ατμόμυλοι, οι σιταποθήκες, οι ανθρακαποθήκες και τα εργαστήρια, τα οποία απεικονίζονται στις οικοδομικές άδειες που εκδόθηκαν κατά την Αγγλοκρατία στο Μαντούκι και Σαρόκο.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Το 1864, όταν ενώθηκαν τα Ιόνια νησιά με την Ελλάδα, ο δευτερογενής τομέας περιοριζόταν στη βιοτεχνική παραγωγή. Στην ύπαιθρο υπήρχαν ελαιοτριβεία, μηχανικά πιεστήρια σταφυλιών, υδρόμυλοι, εγκαταστάσεις παραγωγής ξυλάνθρακα, στην πόλη λειτουργούσαν σαπωνοποιεία, βυρσοδεψεία, κεραμοποιεία, επιπλοποιεία, αργυροχρυσοχοεία, ασβεστοποιεία και εργαστήρια κατασκευής ψάθινων προϊόντων.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν τα πρώτα εργοστάσια στο Μαντούκι. Χτίστηκαν, κοντά στο λιμάνι, οι περισσότερες βιομηχανικές μονάδες, ώστε να διευκολυνθεί η φορτοεκφόρτωση των προϊόντων.

Μεταξύ 1870 – 1880, με τη δημιουργία μηχανοκίνητων μονάδων, το νησί γνώρισε μικρή βιομηχανική ανάπτυξη. Ικανοποιητική ανάπτυξη παρουσίασε την ίδια περίοδο και η αμπελοκαλλιέργεια. Οι οίνοι της Κέρκυρας ήταν φημισμένοι στην Ευρώπη και κυρίως στη Γαλλία.

Στα 1890 στο νησί λειτουργούσαν 13 ατμοκίνητα εργοστάσια με απασχολούμενο δυναμικό 259 ανδρών και η τοπική οικονομία στηριζόταν περισσότερο στη βιομηχανία παρά στη γεωργία.

Κατά την περίοδο 1912 – 1940, η αστικοποίηση και η ανάπτυξη της Αθήνας ως κύριου παραγωγικού κέντρου επέφερε σταδιακά την κατάρρευση της επαρχιακής βιομηχανικής παραγωγής. Ανασταλτικοί παράγοντες στη βιομηχανική εξέλιξη της Κέρκυρας στάθηκαν η απομακρυσμένη γεωγραφική της θέση, η έλλειψη πρώτων υλών και η μικρή αγορά. Ωστόσο ο μεγάλος αριθμός του κερκυραϊκού πληθυσμού, η αρκετά μεγάλη απόσταση του νησιού από τα βιομηχανικά κέντρα της Ελλάδας και η ύπαρξη των γειτονικών αγορών της Ηπείρου και της Αλβανίας επέτρεψαν τη

διατήρηση της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας.

Στα 1936 λειτουργούσαν 30 μικρές και μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις που απασχολούσαν 2.500 εργάτες.

Έτσι στην πόλη της Κέρκυρας είχαν οριστεί δύο βιομηχανικές ζώνες, στο Μαντούκι και στη Γαρίτσα.

Στο Μαντούκι λειτουργούσαν:

- ένα εργοστάσιο αεριοφωτος, από το 1896
- η αλευροβιομηχανία με ατμόμυλο των Δαλιέτου – Ι. Μπάκλη
- η αλευροβιομηχανία με ατμόμυλο του Ζαφειρόπουλου, πρώην Σοφιανόπουλου. Το εργοστάσιο συνδύαζε τα στοιχεία του σύνθετου τύπου. Δηλαδή τα κτίρια του δεν ανήκαν στην ίδια εποχή, αλλά κάποια ήταν μεταγενέστερα από μπετόν και διαφοροποιήθηκαν από τα παλαιότερα, που ακολουθούσαν τον τύπο του παραδοσιακού κτιρίου
- η αλευροβιομηχανία με ατμόμυλο του Καλλιβωκά, από το 1895
- κεραμοποιεία του Μουρίκη
- η ανώνυμος εταιρεία Γραφικών Τεχνών «Ασπιώτη ΕΛΚΑ», από το 1873. Το εργοστάσιο στεγαζόταν σε διαφορετικά κτίρια ανά περιόδους. Αρχικά στο αρχοντικό Βαλέτα, αργότερα σε τμήμα της Ιονίου Ακαδημίας και στα 1911 σε ένα νέο εργοστάσιο στον τύπο του οδοντωτού κτιρίου, στη θέση που βρίσκονται τα σημερινά ΚΤΕΛ. Οι νέες μηχανές εγκαταστάθηκαν στο παράρτημα του κτιρίου της Ρολλίνας.
- η «Ελαιουργία Κέρκυρας»,
- το βυρσοδεψείο Τσίπης
- τα εργοστάσια επεξεργασίας κηρού και στεατοκηρίου του Σ. Μπούα (από το 1840), ατμοκίνητο, με δύναμη 300 ίππων
- το σαπωνοποιείο «Παλλάς Αθηνά Α.Ε.»

Στο Σαρόκο:

- το γαλακτοκομείο του Μαργαρίτη
- το σαπωνοποιείο του Πατούνη
- το εργοστάσιο παραφίνης, στεατίνης, στεατοκηρίων κεριών εκκλησιών, ελαΐνης, γλυκερίνης, ορυκτελαίων, βαζελίνης, πάγου, καρφοβελονών και καρφιών, «Απόλλων» από το 1912

Στη Γαρίτσα:

- το εργοστάσιο του «Α. Δεσύλλα»
- το εργοστάσιο σφυρίδων του Σ. Ζερβού
- καπνοβιομηχανία Νικηφόρου
- η αλευροβιομηχανία με ατμόμυλο του Κότση
- το μακαρονοποιείο του Ι. Δαλιέτου
- κεραμοποιεία των αδελφών Ραφαήλοβιτς
- σάρωθρον του Αρώνη
- βυρσοδεψεία

Άλλες σημαντικές βιομηχανικές μονάδες είναι:

- ένα εργοστάσιο ηλεκτρισμού Λιμενικών Εγκαταστάσεων Κέρκυρας (ΛΕΚ) από 1929 στη Κόντρα Φόσσα
- οι χαρτοποιίες «Κέρκυρα» στο λιβάδι του Ρόπα, από το 1922 και «Πάπυρος»

Οι βομβαρδισμοί της Κέρκυρας κατά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο άλλαξαν τα έως τότε δεδομένα., καθώς σημαντικές βιομηχανικές μονάδες καταστράφηκαν (π.χ. η χαρτοποιία «Πάπυρος» και τα εργοστάσια ομπρέλων Φέρου και ψάθινων καπέλων), άλλες μεταφέρθηκαν στην Αθήνα (π.χ. «Ασπιώτη – ΕΛΚΑ» και η χαρτοποιία Λαζαρά – Παπαδοπούλου). και άλλες βιομηχανίες έκλεισαν σταδιακά. Κατά τα έτη 1950 – 1968, συνέχιζαν να λειτουργούν βιομηχανίες ειδών διατροφής (αλευροποιίες και βιομηχανίες ζυμαρικών) καθώς και οι υφαντικές βιοτεχνίες, οι βιοτεχνίες υποδημάτων, ειδών ενδυμασίας, ξύλου, φελλού και επίπλων. Στη δεκαετία του 1980 έκλεισαν το εργοστάσιο «Δεσύλλα», και οι κυλινδρόμυλοι – μακαρονοποιεία των Ζαφειρόπουλου και Δαλιέτου. Το 1993 διακόπηκε η λειτουργία του εργοστασίου πυρηνελουργείας των Γεωργικών Συνεταιρισμών στη Μεσαριά και του εργοστασίου γαλακτοκομικών προϊόντων ΑΕΒΕΚ στην περιοχή Βρυώνη. Το 1994 έκλεισε η βιομηχανία ειδών πορσελάνης, ενώ η μεγαλύτερη τοπική ποτοποιία αεριούχων ποτών ΒΕΛΚΑ μετατράπηκε σε εφιαλωτήριο της Coca Cola, το οποίο έκλεισε.

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Από τη βιομηχανική κληρονομιά της Κέρκυρας σώζονται λίγα μνημεία και η παρούσα ανακοίνωση ασχολείται με δύο σωζόμενα βιομηχανικά συγκροτήματα, κηρυγμένα ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία από το ΥΠΠΟ. Πρόκειται για την «Ελαιουργία Κέρκυρας» στο Μαντούκι και το εργοστάσιο επεξεργασίας κάνναβης, ιούτης και λίνου του «Δεσύλλα» στη Γαρίτσα.

Α. ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Η «Ελαιουργία Κέρκυρας Α.Ε.» ιδρύθηκε το 1924 από ιδιώτες με αντικείμενο εργασιών το ραφινάρισμα του ελαιόλαδου, καθώς και την παρασκευή πυρηνέλαιων και σαπουνιών. Αργότερα, περιήλθε στην ιδιοκτησία των Γεωργικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία Αγροτική Εταιρεία Βιομηχανικών Εγκαταστάσεων Κέρκυρας (ΑΕΒΕΚ).

Ορισμένα κτίρια αυτού του βιομηχανικού συγκροτήματος έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα σύμφωνα με υπουργική απόφαση, επειδή πρόκειται για κτίρια που στέγαζαν βασικές λειτουργίες της παραγωγικής αλυσίδας και αποτελούσαν σημαντικές και αντιπροσωπευτικές μαρτυρίες της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής της Κέρκυρας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα πρόκειται για τα κτίρια: 2 (αποθήκη ελαιοπυρήνων και πυρηνελουργείου), 3 (ραφινέρα και τμήμα σαπωνοποιείου), 10 (σαπωνοποιείο) και την κυκλική πλίνθινη καμινάδα.

Γενική περιγραφή κτισμάτων

α. Γενικά στοιχεία - κατασκευή

Το εργοστασιακό συγκρότημα αποτελούνταν από 11 κτίρια και δύο πλίνθινες καμινάδες, μια μεγάλη κυκλική και μια μικρότερη τετράγωνη. Τα μεταγενέστερα κτίρια κατασκευασμένα από μπετόν, δεν έχουν κριθεί από το ΥΠΠΟ διατηρητέα. Τα πρωιμότερα κτίρια είναι τα 2 και 3 (πυρηνελουργείο και ραφινέρα – τμήμα σαπωνοποιείου) με τα χαρακτηριστικά τοξωτά ανοίγματα στις όψεις.

β. Αναλυτική περιγραφή διατηρητέων κτιρίων – λειτουργία και δομικά στοιχεία

Κτίριο 2: Το εργοστάσιο μέχρι τη δεκαετία του 1960 βρεχόταν από τη θάλασσα. Το κτίριο 2 στέγαζε την αποθήκη ελαιοπυρήνων και το πυρηνελουργείο. Η τοιχοποιία με τα αψιδωτά ανοίγματα αποτελεί μέρος των σιταποθηκών, κατασκευασμένων πιθανά στη διάρκεια αγγλικής προστασίας. Το κτίριο είναι κατασκευασμένο από πέτρες, ενώ για τους ανώτερους ορόφους έχουν χρησιμοποιηθεί τούβλα. Το δάπεδο καλύπτεται από λίθινες πλάκες, ενώ σε έναν από τους τρεις διαιρεμένους χώρους υπήρχε αγωγός – κοχλίας για τη μεταφορά των στεγνών λίστων στα καζάνια του εξανίου και υπόγειο φρεάτιο συλλογής του λαδιού. Οι δύο χυτοσιδηρές καμινάδες συνδέονται με αυτό το κτίριο.

Κτίριο 3: Η ραφινέρα – σαπωνοποιείο, διώροφο κτίριο, αποτελεί προέκταση των παλιών σιταποθηκών. Από τον μηχανολογικό εξοπλισμό σώζονται τα σιδερένια καζάνια και στο ισόγειο το καμίνι.

Κτίριο 10: Τριώροφο κτίριο (σαπωνοποιείο), όπου στέγαζε τα καζάνια επεξεργασίας σαπουνιού, τις δεξαμενές διαλυμάτων σόδας και αλατιού, τα καλούπια και τα ξηραντήρια του σαπουνιού. Στο ισόγειο η τοιχοποιία είναι από λιθοδομή, ενώ οι δύο άνω όροφοι έχουν κατασκευαστεί μεταγενέστερα από οπλισμένο σκυρόδεμα, με παράλληλη ενίσχυση του ισόγειου. Για το φωτισμό του χώρου είχαν κατασκευαστεί συμμετρικά παράθυρα κατά μήκος των εξωτερικών τοίχων.

Β. Εργοστάσιο κάνναβης και ιούτης του Δεσύλλα

Το εργοστάσιο ΔΕΣΥΛΛΑ βρίσκεται στην περιοχή της Γαρίτσας. Στη θέση του σημερινού εργοστασίου υπήρχαν παλαιότερα κτίρια. Επαναχρησιμοποιήθηκαν λείψανα του βενετικού αλατόσπιτου για την κατασκευή του νηματουργείου – σπαγκοποιείου. Το εργοστάσιο έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο μνημείο καθώς αποτελεί το μοναδικό συγκρότημα ολοκληρωμένης βιομηχανικής εγκατάστασης, με ζώνη προστασίας για την καλύτερη ανάδειξη και προβολή των διατηρητέων εγκαταστάσεων. Με πράσινο χρώμα ορίζεται στο τοπογραφικό η προστατευμένη ζώνη από το ΥΠΠΟ με τα διατηρητέα κτίρια.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΔΕΣΥΛΛΑ

Η επιχείρηση λειτούργησε το 1871 (όπως μαρτυρεί και η επιγραφή στην όψη του κτιρίου Α). Στα 1891 ίδρυσε ο Αλ. Δεσύλλας ένα χειροκίνητο εργοστάσιο σχοινιών. Η πρώτη φάση κατασκευής κτιρίων εντοπίζεται στα έτη 1890 – 1913, όταν κτίστηκαν τα κτίρια Β (αποθήκες) και Δ (σπαγκοποιείο, νηματοουργείο). Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει τα έτη 1913 – 1940 και χτίστηκε το συγκρότημα Γ (υφαντήριο, νηματοουργείο) και το Ι (μηχανοστάσιο). Έτσι το σχοινοπλοκείο μετατράπηκε από χειροκίνητο και ατμοκίνητο σε ηλεκτροκίνητο. Οι βομβαρδισμοί των Ιταλών προκάλεσαν ζημιές στο εργοστασιακό συγκρότημα, οι οποίες αποκαταστάθηκαν μετά τον πόλεμο (εμφανείς είναι οι επεμβάσεις στην ανωδομή των κτιρίων με σενάζ από μπετόν). Μετά το θάνατο και των γιων του Α. Δεσύλλα, Σταμάτη και Θεόδωρου, η βιομηχανία ακολούθησε φθίνουσα πορεία και λειτούργησε ως το 1985 οπότε και έκλεισε.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Το εργοστάσιο ανήκει στον τύπο του παραδοσιακού κτιρίου (τα παλιά κτίρια) και του σύνθετου (καθώς υπάρχουν μεταγενέστερα κτίρια με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα). Η πρόσβαση στο εργοστάσιο γίνεται από τρεις εισόδους.

Πρόκειται για ένα εργοστασιακό συγκρότημα επεξεργασίας λίνου, ιούτης και κάνναβης αποτελούμενο από 14 κτίρια εκ των οποίων ένα είναι διώροφη έπαυλη (αξιόλογο δείγμα αρχιτεκτονικής των αρχοντικών της Κέρκυρας των αρχών του 20^{ου} αιώνα), μια κατοικία των στελεχών του εργοστασίου, κτίρια βασικής παραγωγής (σχοινοπλοκείο, νηματοουργείο, υφαντουργείο, σπαγκοποιείο) και βοηθητικοί χώροι, που αναγέρθηκαν κατά διάφορους καιρούς, εκ των οποίων άλλα είναι κεραμοσκεπή και άλλα με πλάκα επικάλυψης από οπλισμένο σκυρόδεμα. Τα κτίρια που ανήκουν στην πρώτη φάση του εργοστασίου ακολουθούν τα όρια του οικοπέδου, ενώ όσα καταλαμβάνουν το εσωτερικό του οικοπέδου, με τυχαία θέση, είναι μεταγενέστερα.

B. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΤΙΡΙΟ Α: Είναι διώροφη κατοικία των στελεχών του εργοστασίου. Τα παράθυρα είναι ξύλινα, γαλλικού τύπου, οι τοίχοι είναι χρώματος ροζ. Το κτίριο διαφοροποιείται μορφολογικά από το υπόλοιπο εργοστασιακό συγκρότημα και είναι κατασκευασμένο από μπετόν.

ΚΤΙΡΙΟ Β: Αποτελεί προέκταση του κτιρίου Α. Είναι ισόγειο με ταράτσα, τα κουφώματα είναι ξύλινα σε πράσινο χρώμα. Οι τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από τούβλα, σοβατισμένοι σε ροζ χρώμα.

ΚΤΙΡΙΟ Γ: (υφαντήριο και νηματουργείο για την επεξεργασία ιούτας). Πρόκειται για ένα επίμηκες, ισόγειο κτίριο, με κάτοψη Γ και αποτελεί τη βασική πτέρυγα ανάπτυξης του εργοστασίου. Η στέγη είναι τετράρριχτη και επικαλύπτεται με γαλλικά κεραμίδια ενώ εσωτερικά στηρίζεται σε ξύλινα, τριγωνικά ζευκτά. Τα κουφώματα (με υαλοστάσια) και οι θύρες είναι ξύλινες. Για την κατασκευή της τοιχοποιίας έχουν χρησιμοποιηθεί οπτόπλινθοι και το δάπεδο καλύπτεται από πλακόστρωτο. Η μορφολογία του κτιρίου ακολουθεί την αντίστοιχη κάθε τυπικού υφαντουργείου που αποτελείται από ισόγειους χώρους, όπου παρατάσσονται οι μηχανές στη σειρά. Το λεβητοστάσιο διακρίνεται για τη χυτοσιδηρά καπνοδόχο. Το νηματουργείο, έχει υποστεί πολλές επεμβάσεις, όπως προκύπτει και από την αντιπαράθεση του σημερινού τοπογραφικού και του σχεδίου έκθεσης στη Θεσσαλονίκη του 1934). Γενικότερα σε όλο το κτίριο Γ υπάρχει περιμετρικό σενάζ για την ενίσχυση της φέρουσας τοιχοποιίας και στο χώρο δεσπόζει η πλίνθινη καμινάδα κυκλικού σχήματος.

ΚΤΙΡΙΟ Ι: Στα 1926 χτίστηκε το μηχανοστάσιο, στο οποίο εγκατέστησαν μια Diesel που έδωσε κίνηση σε όλα τα τμήματα του εργοστασίου. Το μηχανουργείο αποτελεί το πιο επιβλητικό κτίριο του εργοστασιακού συγκροτήματος. Είναι χτισμένο με τούβλα, η στέγη του είναι ξύλινη, δίρριχτη, κεραμοσκεπάστη με γαλλικά κεραμίδια. Στις όψεις υπάρχουν αετώματα με ελλειψοειδή φεγγίτη. Η πρόσοψη είναι χαρακτηριστική καθώς τα κουφώματα έχουν υαλοστάσια από βιτρό. Οπλισμένο σκυρόδεμα έχει χρησιμοποιηθεί στο κτίριο ως περιμετρικό σενάζ της πρόσοψης και στην κατασκευή

της ράμπας που οδηγεί στην κεντρική είσοδο του κτιρίου. Σε όλες τις πλευρές υπάρχουν μεγάλα ανοίγματα για τον αερισμό και φωτισμό του χώρου. Τα κουφώματα και οι θύρες είναι ξύλινα, με σιδεριές και φέρουν ανακουφιστικά τόξα. Στο εσωτερικό μια σιδερένια σκάλα οδηγεί σε υπόγειο αποθηκευτικό χώρο ενώ το δάπεδο είναι από μπετόν.

Στη σημερινή εποχή, κατά την οποία η αποβιομηχάνιση σε όλη την Ευρώπη και στην Ελλάδα εγκαταλείπει έναν σημαντικό και τεχνολογικό πλούτο στην τύχη του και εξαλείφει κάθε απομεινάρι της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, γίνεται ολοένα και περισσότερο επιτακτική η ανάγκη για τη μελέτη της βιομηχανικής ιστορίας του τόπου μας και την προστασία της βιομηχανικής και τεχνολογικής μας παράδοσης. Όπως προκύπτει από το χάρτη με τα εργοστάσια που υπήρχαν στην πόλη της Κέρκυρας, η Κέρκυρα γνώριζε αξιοσημείωτη βιομηχανική ανάπτυξη στις αρχές του 20^{ου} αι. Αυτή η εικόνα σήμερα έχει διαφοροποιηθεί. Ελάχιστα κατάλοιπα βιοτεχνικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων έχουν απομείνει και μολονότι ο Αρχαιολογικός Νόμος προβλέπει ένα θεσμικό πλαίσιο που αφορά στα βιομηχανικά σύνολα, αυτά απειλούνται με αφανισμό. Έτσι, αν και ο χαρακτηρισμός των βιομηχανικών μονάδων ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων είναι σημαντικός για τη διάσωσή τους, από μόνος του δεν αρκεί για την προστασία και ανάδειξή τους. Και αυτό γιατί η προστασία αυτής της πολιτιστικής κληρονομιάς εξαρτάται άμεσα από το βαθμό της σχετικής συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης των αρμόδιων κρατικών φορέων, των ιδιωτών – ιδιοκτητών και των πολιτών. Ας ελπίσουμε κάθε σύγχρονη επέμβαση να αντιμετωπίσει με σεβασμό την αρχιτεκτονική και ιστορική κληρονομιά της Κέρκυρας, τουλάχιστον, ό,τι έχει απομείνει.

Σας ευχαριστώ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγοροπούλου Μπιρμπίλη Α., *Κέρκυρα: Αστική Αρχιτεκτονική περιόδου Αγγλοκρατίας*, Αθήνα, 2002.
- *ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ*, 16/12/1893.
- ΑΕΚ, *Μονόφυλλο : Βιοτεχνία – Ιόνια Νησιά 19^{ος} αι.*, «Περί Πυρηνελοποιίας».
- Αγιούς Α., *Οδοιπορικό στην παλιά Κέρκυρα*, Κέρκυρα, 2004.
- Αγριαντώνη Χ., «Η Βιομηχανία Χαρτιού», *Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα*, ΕΜΠ – ΕΙΕ – Υπουργείο Ανάπτυξης, Οδυσσέας, Αθήνα, 1998.
- *Ασπίωτη ΕΛΚΑ : 1873-1973*.
- Βλασόπουλος Στ., «Σημειώσεις περί Κέρκυρας: τοπογραφική περιγραφή», *Κερκυραϊκά Χρονικά* 21 (1977).
- Βλάχος Ξ., «Από την ένωση ως σήμερα», *Κέρκυρα: Εγχειρίδιο Τοπικής Ιστορίας*, Αθήνα, 2000.
- Δαφνής Κ., *Οδηγός Κέρκυρας: εμποροβιομηχανικός – γεωργικός*, Κέρκυρα, 1936
- *Δελτίο Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου Κέρκυρας*, (1920), (1921), (1922), (Μάιος 1950) και τχ. Α, Ιανουάριος – Δεκέμβριος (1977).
- Δεμίρη Κ., *Τα ελληνικά κλωστοϋφαντουργία*, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα, ΕΤΒΑ, Αθήνα, 1994.
- *Enciclopedia della architettura*, Garzanti, Italy, 2001.
- Ζαφειροπούλου Σ., *Αναζητώντας τα ίχνη της ιστορικής βιομηχανίας στις ιστορικές πόλεις*, ΕΜΠ – ΕΙΕ – Υπουργείο Ανάπτυξης, Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα, Οδυσσέας, Αθήνα, 1998.
- Θεοτόκη Ε., *Η Κέρκυρα στις λεπτομέρειες της (αρχές 19^{ου} αι.)*, δημοσιεύματα της Εταιρείας Κερκυραϊκών Σπουδών, Μετάφραση Α. Ζαμίτ, Κέρκυρα, 2004.
- Ιγγλέσης Ν. Γ., *Οδηγός της Ελλάδας του έτους 1930*, Πυρσός, Αθήνα, 1930.
- Κ. Χατζιώτη: «Κερκυραϊκός εξελληνισμός», *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 31 Δεκεμβρίου 2000, ένθετο «η τράπουλα», Βιομηχανία, .
- *Κερκυραϊκό Βήμα*, 30/11/1988.
- *Κερκυραϊκά Νέα* τχ.1592, έτος 41, Περίοδος Β, Μάρτιος 1985.
- *Κερκυραϊκά Νέα* τχ.1598, έτος 45, Περίοδος Β, Σεπτέμβριος 1985.
- «*Καταστατικό Ανώνυμου βιομηχανικής και Κερκυραϊκής Εταιρείας 'ο ΑΠΟΛΛΩΝ'*», Κέρκυρα, Ασπιώτη, 1912.
- Κατσιγιάννη Ι., Κονδύλη Λαγάρη Α., *Βιομηχανικά κτίρια στην Ερμούπολη*, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα, 2000.
- *Κέρκυρα: δυόμισι χρόνια εργασίας και δημιουργίας*, Νομαρχία Κέρκυρας, Δεκέμβριος 1956.
- Κυριάκη, Κ. Χ. Μ., *Οδηγός της νήσου Κέρκυρας*, Αθήνα, 1902.
- Λάσκαρι Σ., *Ανάλυσις Κερκυραϊκής Οικονομίας εις το πλαίσιον της προσπάθειας περιφερειακής ανάπτυξης*, Αθήνα, 1968.
- Λέκος Π., «Διάλεξις περί Ελληνικού Εμπορίου και Βιομηχανίας εν τω ελληνικώ εμπορικώ επιμελητήριω Αλεξανδρείας», *Κείμενα για την Ελληνική Βιομηχανία τον 19^ο αι.: φυσική εξέλιξη ή προστασία;* Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα, 1994.

- Λινάρδος Γ. Σ., «Η ιστορική εξέλιξη της πόλεως Κέρκυρας», *Κερκυραϊκά Χρονικά* 9 (1962).
- Λύκισσα Μ., *Η ιστορία της Ιόνιου Ακαδημίας*, Εταιρεία Φίλων της Μεγάλης Ιδέας, Αθήνα, 1993.
- Μπελαβίλας Ν., «Καινοτομίες σε τεχνικές και υλικά: σίδηρος και μπετόν αρμέ», *Αρχαιολογία*, τχ.97, Δεκέμβριος 2005.
- Οικονόμου Α., «Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης», *Corpus*, τχ.8, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1999.
- Παρτς Ι., *Η νήσος Κέρκυρα*, μτφρ. Π. Βέγια, Κέρκυρα, Ναχαμούλη, 1892
- Πεπονής Γ. – Κερεστέντζη Σ. – Hong S. – Φωτίου Θ., *Αναλογία χώρων παραγωγής και χώρων στήριξης εργαστηρίων και επιχειρήσεων*, Τεχνολογικό – Πολιτιστικό πάρκο Λαυρίου: Μελέτες και έργα 1994 – 1997, Πανεπιστημιακές εκδόσεις, Ε.Μ.Π., 1997.
- Rizzi A., «Τα λιοντάρια του Αγίου Μάρκου στην Κέρκυρα», *Κέρκυρα: Ιστορία, Αστική ζωή και Αρχιτεκτονική 14^{ος} – 19^{ος} αι.*, Αρχιτεκτονική Σχολή Βενετίας – Τμήμα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής – ΓΑΚ Αρχαία Νομού Κέρκυρας, Κόρκυρα, Κέρκυρα, 1994.
- Πουλημά Κ., *Εκθεσις των πεπραγμένων του Επιμελητηρίου επί της εμπορικής, βιομηχανικής και ναυτιλιακής κίνησης στην Κέρκυρα το έτος 1936*, 1937.
- Savant J. «Η Ιονική Ακαδημία των Γάλλων», *Κερκυραϊκά Χρονικά* 24 (1980).
- Σγούρου Κρόκου Μ., *Η Κέρκυρα που έφυγε*, Απόστροφος, Κέρκυρα, 2002.
- Σηφουνάκης Ν., *Βιομηχανικά κτίρια στη Λέσβο: ελαιοτριβεία – σαπωνοποιεία, 19^{ος} και αρχές 20^{ου} αι.*, ΤΕΔΚ Ν. Λέσβου, Καστανιώτης, Αθήνα, 1986.
- Σορδίνας Α., «Οι Παραδοσιακοί Αλευρόμυλοι της Κέρκυρας: χερόμυλοι, νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, αλογόμυλοι», *Κερκυραϊκά Χρονικά* 25 (1981).
- Ταρκάδα – Πιστιόλη Χ., «Εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας στην Έδεσσα», *Αρχαιολογία*, τχ.18, 1986.
- Τσανταρίδης Γ., *Η ιστορία της Κέρκυρας μέσα από τους δρόμους και τα καντούνια της*, Ελληνοεκδοτική, 1992.
- Χυτήρης Γ., *Η Κέρκυρα στα μέσα του 19^{ου} αι.*, Δημοσιεύματα Εταιρείας Κερκυραϊκών Σπουδών, Κέρκυρα, 1988.

